

О. В. Юринець, М. Є. Адамів
Національний університет “Львівська політехніка”

ОЦІНЮВАННЯ МИТНИХ УРГЕНТНИХ ІНСТРУМЕНТІВ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

<https://doi.org/>

© Юринець О. В., Адамів М. Є., 2022

Обґрунтовано актуальність оцінювання митних ургентних інструментів антикризового управління підприємствами в умовах європейської інтеграції. Критично проаналізовано існуючі підходи до діагностики митних інструментів на різних рівнях. Уточнено сутність показників оцінювання митних ургентних інструментів антикризового управління підприємствами. Розвинуто перелік принципів добору показників оцінювання митних ургентних інструментів антикризового управління підприємствами. Удосконалено полірівневу систему показників оцінювання митних ургентних інструментів антикризового управління підприємствами.

Ключові слова: митні інструменти, ургентні інструменти, оцінювання, антикризове управління, показники, рівні, митна система, європейська інтеграція.

Постановка проблеми

Посилення військово-політичної нестабільності та активізація євроінтеграційних процесів зумовлюють необхідність у розробленні та використанні інструментів саме ургентного характеру на різних рівнях та у різних сферах. В умовах виконання євроінтеграційних зобов'язань одним із пріоритетних напрямів, який вимагає термінового реформування, є митна система України. Поряд із вже імплементованими реформами у митній сфері досі залишається низка невирішених завдань, які потребують упровадження дієвих та прогресивних інструментів. При цьому, ефективність таких інструментів визначається на основі комплексної інформаційної бази, що є результатом проведення цільового оцінювання. Отже, сьогодні важливою проблемою є вибір обґрунтованого переліку індикаторів для діагностування оптимальності митних ургентних інструментів з метою забезпечення успішної європейської інтеграції України.

Актуальність дослідження

Процеси формування та використання митних ургентних інструментів повинні перебувати під перманентним моніторингом, що дасть змогу приймати рішення щодо їхньої ефективності, дієвості та оптимальності у контексті виконання притаманного таким інструментам призначення. Йдеться про оцінювання митних ургентних інструментів шляхом діагностування цільових показників їхнього впливу на вирішення пріоритетних та нагальних проблем у митній сфері з метою підвищення рівня сприятливості та оперативності митного обслуговування вітчизняних суб'єктів господарювання, активізації експортно-імпортних операцій, покращення стану регіональної та національної економік, успішної європейської інтеграції. Саме ідентифікування та аналізування репрезентативних індикаторів забезпечуватиме одержання комплексного й обґрунтованого інформаційного

підгрунття, що розкриватиме ефективність реалізованих митних ургентних інструментів, їхній вплив на національну економіку загалом та зовнішньоекономічну діяльність вітчизняних бізнес-структур зокрема.

Формулювання мети статті

Метою статті є ідентифікування оптимальної сукупності найбільш репрезентативних показників для оцінювання митних ургентних інструментів у контексті вирішення нагальних проблем при митному оформленні продукції суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, підвищення сприятливості митного обслуговування та активізації експортно-імпорتنих операцій в умовах європейської інтеграції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

В умовах європейської інтеграції оцінювання ефективності функціонування митної системи держави стало предметом досліджень авторитетних міжнародних організацій, вітчизняних спеціалізованих дослідницьких установ, митних органів, а також наукової спільноти [1–6]. Варто зазначити, що при виокремленні та аналізуванні показників діагностики митної сфери доцільно зосередити увагу на тих індикаторах, котрі пов'язані із ключовими нагальними проблемами у роботі митної системи України. Це дасть змогу надалі ідентифікувати показники для оцінювання митних інструментів саме ургентного характеру, що спрямовані на термінове вирішення пріоритетних проблем у митній сфері, усунення або мінімізацію їхнього негативного впливу на різних рівнях та активізацію міжнародних торговельних операцій.

Так, І. Ю. Тимрієнко, О. А. Стецюк, В. А. Сомик [4] виокремили показники ефективності митної діяльності за ключовими виконуваними функціями митних органів. Варто зазначити, що запропоновані авторами переліки показників для оцінювання ефективності реалізації ключових функцій митних органів є суперечливими, не повною мірою обґрунтованими та вичерпними. До прикладу, у контексті визначення сумарного результату від митного контролю доволі нерепрезентативними є індикатори кількості митних оформлень за звітний період, а також кількості осіб, вантажів і транспорту, що підлягали митному оформленню. Адже розрахунок таких показників не дає змоги розкрити змістову сутність функції митного контролю, що пов'язана із забезпеченням дотримання положень митного законодавства. У контексті діагностування сумарного результату регулювання інформаційно-аналітичної діяльності незрозумілою є сутність показників обсягу інформаційної моделі зовнішньоекономічної діяльності та оперативності внесення змін до такої моделі тощо. З огляду на існуючі проблеми у роботі митних органів на сучасному етапі, котрі пов'язані із суб'єктивним підходом до перевірки коду товарів зовнішньоекономічної діяльності та їхньої митної вартості, запропонований авторами перелік індикаторів для діагностування сукупного результату від реалізації митного регулювання є доволі суперечливим та неоднозначним.

У праці [5] визначено перелік ключових показників ефективності (KPI) для підрозділів митних органів. Варто зауважити, що запропонований перелік показників є доволі вичерпним, оскільки дає змогу оцінити ефективність здійснення ключових функцій митних органів. Крім того, у праці [5] чітко обґрунтовано сутність усіх запропонованих індикаторів, методологію їхнього розрахунку, нормативно-критеріальну базу тощо. Однак, варто зазначити, що окремі з наведених показників втратили актуальність з огляду на вихід митних органів зі структури Державної фіскальної служби України. Крім того, запропоновані авторами індикатори є більшою мірою узагальненими, не дають змоги оцінити ефективність реалізації конкретних митних процедур, а також не враховують усієї сукупності сучасних нагальних проблем у роботі митних органів, вирішення яких забезпечуватиме якісне удосконалення митної системи держави.

Державна митна служба України також проводить щомісячне оцінювання ефективності реалізації різноманітних процедур територіальними митницями за низкою показників [3]. Варто зазначити, що запропоновані показники розраховуються за кожною територіальною митницею у щомісячному

розрізі. Окрім найменувань індикаторів, у документі Державної митної служби наведено також формули для їхнього обчислення, конкретні розраховані значення та нормативні критерії. При цьому більшість формул представлені у буквенному виразі без пояснень, що не дає змоги зрозуміти їхню сутність, особливості розрахунку, здійснити цільове аналізування тощо.

Виклад основного матеріалу

У Академічному тлумачному словнику української мови [7] зазначено, що показники відображають наочні дані про результати певної роботи чи процесу; дані щодо певних досягнень; дані, які визначають кількість чого-небудь. Як стверджує О. Г. Мельник [8], показники є кількісними вимірниками стану, властивостей, тенденцій розвитку певного об'єкта, суб'єкта, явища, процесу або їхніх складових. При цьому, за переконанням науковця, показники мають властивість трансформуватись у індикатори на засадах відбору ключових з усієї сукупності показників та відстеження, аналізування і прогнозування на їх основі тенденцій розвитку діагностованого об'єкта.

Отже, під показниками оцінювання митних ургентних інструментів треба розуміти вимірники ефективності формування та використання митних ургентних інструментів на різних рівнях у контексті термінового вирішення нагальних проблем митного характеру, усунення або мінімізації їхнього негативного впливу, насамперед, на експортно-імпортні операції підприємств, підвищення сприятливості митного обслуговування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та активізації міжнародної торгівлі.

Доволі часто автори [8–9] наголошують на важливості виокремлення та застосування принципів добору показників для діагностування певного об'єкта. Важко не погодитись із твердженням науковців, адже в такий спосіб можна забезпечити ефективне оцінювання на засадах дотримання базових правил щодо формування індикаторної бази шляхом врахування специфіки діагностованого об'єкта. На підставі вивчення спеціалізованих матеріалів за проблемою [8–9] виокремлено ключові принципи добору та змістового наповнення показників для оцінювання митних ургентних інструментів.

1. Принцип цільовості. Ґрунтується на доборі показників відповідно до визначених цілей реформування та удосконалення митної системи держави з метою відстеження їхньої досяжності.

2. Принцип ургентності. Передбачає відбір таких показників, котрі забезпечуватимуть оцінювання рівня вирішення найбільш невідкладних і термінових проблем у митній сфері.

3. Принцип антикризовості. Полягає у тому, що діагностичні показники повинні відображати дієвість впливу митних ургентних інструментів на усунення кризових явищ у експортно-імпортній діяльності підприємств, пов'язаних із митними проблемами.

4. Принцип активізації. Ґрунтується на доборі таких показників, котрі даватимуть змогу провести діагностування результативності впливу митних ургентних інструментів на підвищення сприятливості митного обслуговування бізнесу і таким чином забезпечення активізування експортно-імпортних операцій.

5. Принцип взаємозв'язку з інтересами стейкхолдерів. Передбачає розроблення індикаторної бази на засадах врахування пріоритетів усіх ключових зацікавлених суб'єктів у формуванні та використанні митних ургентних інструментів з метою діагностування рівня задоволення їхніх інтересів.

6. Принцип полірівневості. Оскільки митна система держави чинить вплив на стан національної економіки на різних рівнях, то обрані показники повинні забезпечувати оцінювання мега-, макро-, мезо- та мікрорівневої дії митних ургентних інструментів.

7. Принцип взаємопогодженості. Оскільки митні ургентні інструменти на різних рівнях є взаємозалежними, то індикатори для їхнього оцінювання повинні бути взаємопогодженими, перебувати у взаємозв'язку, не суперечити ключовому призначенню імплементації таких інструментів.

8. Принцип взаємозв'язку із європейською інтеграцією. Добір показників повинен відбуватись таким чином, щоб вони давали змогу провести оцінювання впливу митних ургентних інструментів на процеси європейської інтеграції України.

9. Принцип гармонізованості. Обрані показники мають відображати вплив митних ургентних інструментів на рівень гармонізованості митних процедур із європейськими нормами та стандартами.

10. Принцип конкретності. Полягає у тому, що обрані показники повинні давати змогу провести діагностування ефективності реалізації конкретних митних процедур, котрі закладені у відповідних митних ургентних інструментах.

11. Принцип адаптивності. В умовах періодичних пертурбацій у пріоритетах реформування митної системи держави слід забезпечити актуалізованість показників відповідно до змін у сутності та характері митних ургентних інструментів.

12. Принцип оптимальності. Індикаторна база повинна відображати оптимальну кількість найбільш репрезентативних показників, що дасть змогу якнайкращим способом оцінити вплив митних ургентних інструментів, уникаючи зайвих, непоказових чи дублюючих індикаторів.

13. Принцип доступності. Для оцінювання митних ургентних інструментів слід обирати такі показники, розрахунок котрих ґрунтується на доступній відкритій інформаційній базі.

14. Принцип результативності. Обрані показники повинні забезпечувати оцінювання результатів від використання митних ургентних інструментів на різних рівнях, що відображатимуть вирішення існуючих проблем у митній сфері, підвищення сприятливості митного обслуговування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та забезпечення прогресивного розвитку митної системи держави.

15. Принцип інформаційної різноманітності. Діагностування обраних показників повинно забезпечувати одержання комплексної різносторонньої інформаційної бази, що відображатиме ефективність вирішення усіх пріоритетних й невідкладних проблем митного характеру та розвиток митної системи держави за усіма ключовими сферами.

З метою оцінювання митних ургентних інструментів розвинуто типологію діагностичних показників за рівнями їхнього впливу щодо вирішення пріоритетних проблем у митній сфері та забезпечення прогресивного розвитку митної системи держави [1–6; 8–12].

До переліку мегарівневих показників оцінювання митних ургентних інструментів увійшли такі, як: рівень міжнародної митної репрезентації, рівень виконання митних зобов'язань за міжнародною угодою, інтегральний рівень виконання митних зобов'язань за міжнародними угодами, рівень налагодженості інформаційної взаємодії із митними органами країн ЄС, рівень виконання проекту міжнародної технічної допомоги у митній сфері, інтегральний рівень виконання проектів міжнародної технічної допомоги у митній сфері, частковий рівень ефективності функціонування підрозділу митних органів з питань міжнародного співробітництва, інтегральний рівень ефективності функціонування підрозділу митних органів з питань міжнародного співробітництва, рівень міжнародної митної мобільності, частка пунктів пропуску спільного контролю [10–12].

Своєю чергою, індикаторну базу оцінювання митних ургентних інструментів на макрорівні сформували такі показники, як: рівень гармонізованості митних процедур із нормами ЄС, рівень фінансового забезпечення митних органів, кількість виданих сертифікатів авторизованого економічного оператора (АЕО) суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності, рівень розвитку інституту АЕО, рівень плинності управлінського персоналу митних органів, рівень ротації персоналу митних органів, рівень зростання заробітної плати персоналу митних органів, частка витрат на соціальне забезпечення потреб персоналу митних органів, рівень задоволення персоналу митних органів матеріальним забезпеченням, рівень задоволення персоналу митних органів соціальним забезпеченням, кількість створених центрів митної відповідальності [10–12].

До сукупності мезорівневих показників оцінювання митних ургентних інструментів зараховано такі, як: рівень застосування митного пост-аудиту, рівень автоматизованості митних процедур, рівень використання NCTS на національному рівні, рівень використання NCTS (Нової

комп'ютеризованої транзитної системи) на міжнародному рівні, рівень безпомилковості митного контролю за достовірністю митної вартості товарів, рівень безпомилковості митного контролю за достовірністю коду товару згідно УКТЗЕД, рівень використання АСАУР (Автоматизованої системи аналізу та управління ризиками), рівень достатності пунктів пропуску на кордоні, рівень дефіциту технічних засобів митного контролю, рівень технічного забезпечення пунктів пропуску, рівень якості митної інфраструктури, рівень якості сервісного забезпечення пунктів пропуску, рівень діджиталізації забезпечувальних операцій у пунктах пропуску [10–12].

Для оцінювання митних ургентних інструментів на мікрорівні запропоновано такі показники, як: рівень повноти змістового наповнення офіційного сайту митних органів, рівень актуальності змістового наповнення офіційного сайту митних органів, рівень періодичності інформування митними органами суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, рівень якості інформаційно-консультаційної взаємодії митних органів із суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, середній час на митне оформлення експортної/імпортної продукції, середні витрати на митне оформлення експортної/імпортної продукції, рівень партисипативності реформування митних органів [10–12].

Варто зазначити, що інтегральну оцінку таких інструментів важко забезпечити з огляду на необхідність їхнього одночасного запровадження у діяльності митних органів. При цьому, як свідчить вітчизняна митна практика, здебільшого заходи щодо реформування митної системи держави здійснюються несистематично та з певними часовими лагами. Саме тому рекомендовано проводити аналіз ефективності впровадження і використання кожного окремого митного ургентного інструменту на основі зіставлення значення відповідного показника із його критерієм оптимальності. Крім того, дослідження показників доцільно здійснювати на перманентній основі, що відобразить рівень результативності впровадження та імплементації митних ургентних інструментів у динаміці, і таким чином обґрунтуватиме їхній вплив на експортно-імпортні операції підприємств, зменшення кризових явищ, підвищення ефективності функціонування тощо [10–12].

Висновки

З ціллю оцінювання дієвості митних ургентних інструментів щодо ефективного вирішення нагальних проблем функціонування митної системи держави та забезпечення її прогресивного розвитку підготовлено систему діагностичних показників на підставі врахування низки принципів: цільовості, ургентності, антикризовості, активізації, взаємозв'язку з інтересами стейкхолдерів, полірівневості, взаємопогодженості, взаємозв'язку з європейською інтеграцією, гармонізованості, конкретності, адаптивності, оптимальності, доступності, результативності, інформаційної різноманітності. Розвинута типологія діагностичних показників ієрархічно розмежовує такі показники задля оцінювання впливу митних ургентних інструментів на різних рівнях (мега-, макро-, мезо- та мікрорівні) національної економіки з метою забезпечення сприятливого митного обслуговування підприємств як передумови активізації експортно-імпортної діяльності в умовах євроінтеграційних перетворень.

Перспективи подальших досліджень

Перспективами подальших досліджень є розроблення технології оцінювання митних ургентних інструментів антикризового управління підприємствами в умовах європейської інтеграції України.

Список використаних джерел

1. Жигало О. Ю. (2020). Оцінювання митного регулювання експортно-імпортної діяльності підприємств в умовах використання інноваційної ємності. *Економіка та держава*, 5. 232–237.
2. Комарницька Г. О. (2019). Показники оцінювання якості митного обслуговування державно-приватного партнерства. *Інвестиції: практика та досвід*. 14, 5–10.
3. Міністерство фінансів України. (2016). *Ключові показники ефективності (KPIs) для Державної фіскальної служби*. URL: <https://mof.gov.ua/uploads/redactor/files/KPI%20%D0%B4%D0%BB%D1%8F%20%D0%94%D0%A4%D0%A1.pdf> (дата звернення: 27.07.2022).

4. Тимрієнко І. Ю., Стецюк О. А. & Сомик В. А. (2019). Оцінка ефективності митного контролю в умовах інтеграції України до ЄС. *Приазовський економічний вісник*, 2(13). 381–387.
5. Серебрянський Д., Вдовиченко А., Зубрицький А., Стадник М. & Орос Г. (2015). *Оцінка ефективності роботи митних підрозділів ДФС України. Науково-аналітична доповідь*. Ірпінь: НДІ фінансового права.
6. Мельник О. Г., Адамів М. Є. & Тодощук А. В. (2018). *Реформування митної системи України в умовах європейської інтеграції*. Львів: Міські інформаційні системи.
7. *Академічний тлумачний словник української мови*. (2022). URL: <http://sum.in.ua/> (дата звернення: 15.07.2022).
8. Мельник О. Г. (2010). *Системи діагностики діяльності машинобудівних підприємств: полікритеріальна концепція та інструментарій*. Львів: Видавництво Національного університету “Львівська політехніка”.
9. Нагірна М. Я. (2016). *Етіологічна діагностика експортно-імпоротної діяльності підприємств*. Кандидат наук. Львів: Національний університет “Львівська політехніка”.
10. Юринець О. В. (2021). Модель формування та використання митних ургентних інструментів антикризового управління підприємств в умовах євроатлантичної інтеграції. *Інвестиції: практика та досвід*, 11, 35–41.
11. Юринець О. В. (2021). Пріоритетні проблеми роботи митних органів України в умовах європейської та євроатлантичної інтеграції. *Науковий журнал “Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку”*, 3(1). 96–103.
12. Юринець О. В. (2021). *Ургентні інструменти антикризового управління: фінансово-економічні та управлінські аспекти в умовах євроатлантичної інтеграції*. Львів: Галицька видавнича спілка.

References

1. Zhyhalo O. Yu. (2020). Otsiniuvannya mytnoho rehuliuвання експортно-імпоротної діяльності підприємств в умовах використання інноваційної спроможності. [Evaluation of customs regulation of export-import activities of enterprises in the conditions of using innovative capacity]. *Ekonomika ta derzhava. [Economy and state]*, 5. 232–237.
2. Komarnytska H. O. (2019). Pokaznyky otsiniuvannya yakosti mytnoho obsluhovuvannya derzhavno-privatnoho partnerstva. [Indicators of evaluation of the quality of customs service of public-private partnership]. *Investytsii: praktyka ta dosvid. [Investments: practice and experience]*. 14, 5–10.
3. Ministry of Finance of Ukraine. (2016). *Kliuchovi pokaznyky efektyvnosti (KPIs) dlia Derzhavnoi fiskalnoi sluzhby. [Key Performance Indicators (KPIs) for the State Fiscal Service]*. URL: <https://mof.gov.ua/uploads/redactor/files/KPI%20%D0%B4%D0%BB%D1%8F%20%D0%94%D0%A4%D0%A1.pdf> (access: 27.07.2022).
4. Tymriienko I. Yu., Stetsiuk O. A. & Somyk V. A. (2019). Otsinka efektyvnosti mytnoho kontroliu v umovakh intehratsii Ukrainy do YeS. [Evaluation of the effectiveness of customs control in the conditions of Ukraine's integration into the EU]. *Pryazovskyi ekonomichnyi visnyk. [Pryazovsky Economic Bulletin]*, 2(13). 381–387.
5. Serebrianskyi D., Vdovychenko A., Zubrytskyi A., Stadnyk M. & Oros H. (2015). *Otsinka efektyvnosti roboty mynykh pidrozdiliv DFS Ukrainy. Naukovo-analitychna dopovid. [Evaluation of the effectiveness of the customs divisions of the SFS of Ukraine. Scientific and analytical report]*. Irpin: NDI finansovoho prava.
6. Melnyk O. H., Adamiv M. Ye. & Todoshchuk A. V. (2018). *Reformuvannya mytnoi systemy Ukrainy v umovakh yevropeiskoi intehratsii. [Reforming the customs system of Ukraine in the context of European integration]*. Lviv: Miski informatsiini systemy.
7. *Akademichniy tлумачnyi slovnyk ukrainskoi movy. [Academic explanatory dictionary of the Ukrainian language]*. (2022). URL: <http://sum.in.ua/> (access: 18.07.2022).
8. Melnyk O. H. (2010). *Systemy diahnostryky diialnosti mashynobudivnykh pidprijemstv: polikryterialna kontseptsii ta instrumentarii. [Diagnostic systems of machine-building enterprises: multi-criteria concept and tools]*. Lviv: Vydavnytstvo Natsionalnoho universytetu “Lvivska politekhnika”.
9. Nahirna M. Ya. (2016). *Etiolohichna diahnostryka eksportno-імпоротної діяльності підприємств. [Etiological diagnostics of export-import activities of enterprises]*. (PhD Thesis). Lviv: Natsionalnyi universytet “Lvivska politekhnika”.
10. Yurynets O. V. (2021). Model formuvannya ta vykorystannia mynykh urhentnykh instrumentiv antykrizovoho upravlinnia pidprijemstv v umovakh yevroatlantlychnoi intehratsii. [Model of formation and use of customs urgent instruments of anti-crisis management of enterprises in the conditions of Euro-Atlantic integration]. *Investytsii: praktyka ta dosvid. [Investments: practice and experience]*. 11, 35–41.

11. Yurynets O. V. (2021). Priorityetni problemy roboty mytnykh orhaniv Ukrainy v umovakh yevropeiskoi ta yevroatlantychnoi intehtatsii. [Priority problems of the customs authorities of Ukraine in the conditions of European and Euro-Atlantic integration]. *Naukovyi zhurnal "Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia ta problemy rozvytku". [Scientific Journal "Management and Entrepreneurship in Ukraine: Stages of Formation and Problems of Development"]*, 3(1). 96–103.

12. Yurynets O. V. (2021). *Urhentni instrumenty antykrizovoho upravlinnia: finansovo-ekonomichni ta upravlinski aspekty v umovakh yevroatlantychnoi intehtatsii. [Urgent tools of crisis management: financial, economic and managerial aspects in the context of Euro-Atlantic integration]*. Lviv: Halytska vydavnycha spilka.

O. V. Yurynets, M. Ye. Adamiv
Lviv Polytechnic National University

EVALUATION OF CUSTOMS URGENT INSTRUMENTS OF ANTI-CRISIS MANAGEMENT OF ENTERPRISES IN THE CONDITIONS OF EUROPEAN INTEGRATION

© Yurynets O. V., Adamiv M. Ye., 2022

The intensification of military and political instability and the activation of European integration processes necessitate the development and use of precisely urgent instruments at different levels and in different spheres. In the conditions of fulfillment of European integration obligations one of the priority directions requiring urgent reforms is the customs system of Ukraine. Along with the already implemented reforms in the customs sphere, there are still a number of unresolved tasks that require the introduction of effective and progressive tools. At the same time, the effectiveness of such tools is determined on the basis of a comprehensive information base, which is the result of a targeted assessment. Thus, an important problem today is the selection of a reasonable list of indicators to diagnose the optimality of customs urgent instruments to ensure the successful European integration of Ukraine.

Indicators of evaluation of customs urgent instruments should be understood as measures of effectiveness of formation and use of customs urgent instruments at different levels in the context of urgent solution of urgent problems of customs nature, elimination or minimization of their negative impact, primarily on export-import operations of enterprises, increasing the favorability of customs services of foreign economic activity subjects and activation of international trade.

In order to assess the effectiveness of customs urgent instruments for effective solution of urgent problems of the state customs system functioning and provision of its progressive development the system of diagnostic indicators was prepared based on a number of principles: purposefulness, urgency, anti-crisis, activation, relationship with stakeholders, multilevel orientation, the relationship with European integration, harmonization, specificity, adaptability, optimality, accessibility, effectiveness, information diversity. The developed typology of diagnostic indicators hierarchically differentiates such indicators to assess the impact of customs urgent instruments at different levels (mega-, macro-, meso- and micro-levels) of national economy in order to provide favorable customs services to enterprises as a precondition for enhancing export-import activities in the conditions of Euro-integration transformations.

Key words: customs instruments, urgent instruments, evaluation, anti-crisis management, indicators, levels, customs system, European integration.